

ภาวะสมาริสิ้น

สถานการณ์ปัจจุบัน การวินิจฉัย การรักษาและผลกระทบ

พ.ญ. ชดาพิมพ์ เผ่าสวัสดิ์

สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต

โรคสมาธิสั้น

- เป็นความผิดปกติของสมอง (neuropsychiatric disorder)
- ส่งผลให้เด็กมีความบกพร่องของสมาธิและความสามารถในการควบคุม ตัวเอง

การสำรวจความชุกของโรคสมาธิสั้นในเด็ก นักเรียนไทย ปี 2556

ความชุกของเด็กไทยเท่ากับร้อยละ 8.1

ประมาณการว่ามีเด็กนักเรียนไทยที่เป็นโรค สมาธิสั้นอยู่ 1 ล้านคน (เมื่อเปรียบเทียบกับประชากร เด็กนักเรียนประถมศึกษา 1-5)

ความชุกของภาวะสมาธิสั้น

3-5% ของเด็กวัยเรียน

เด็กชาย > เด็กหญิง

01

สหรัฐอเมริกา

9 %

02

United Kingdom

5%

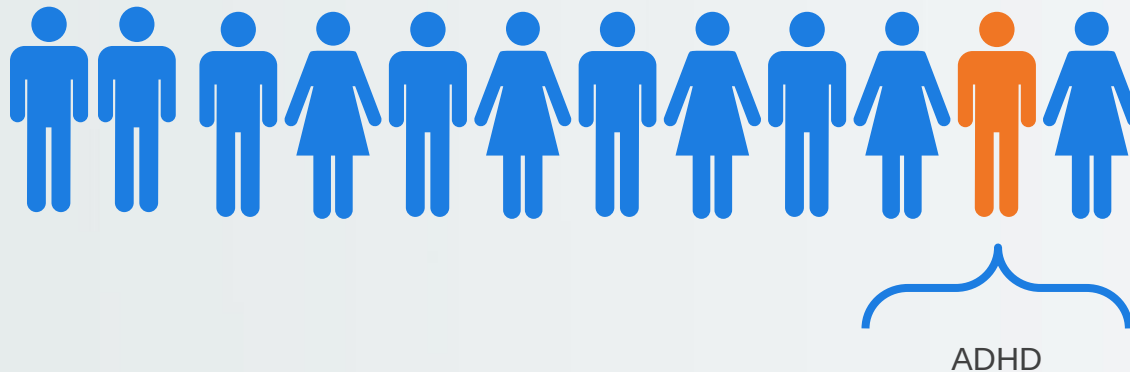
03

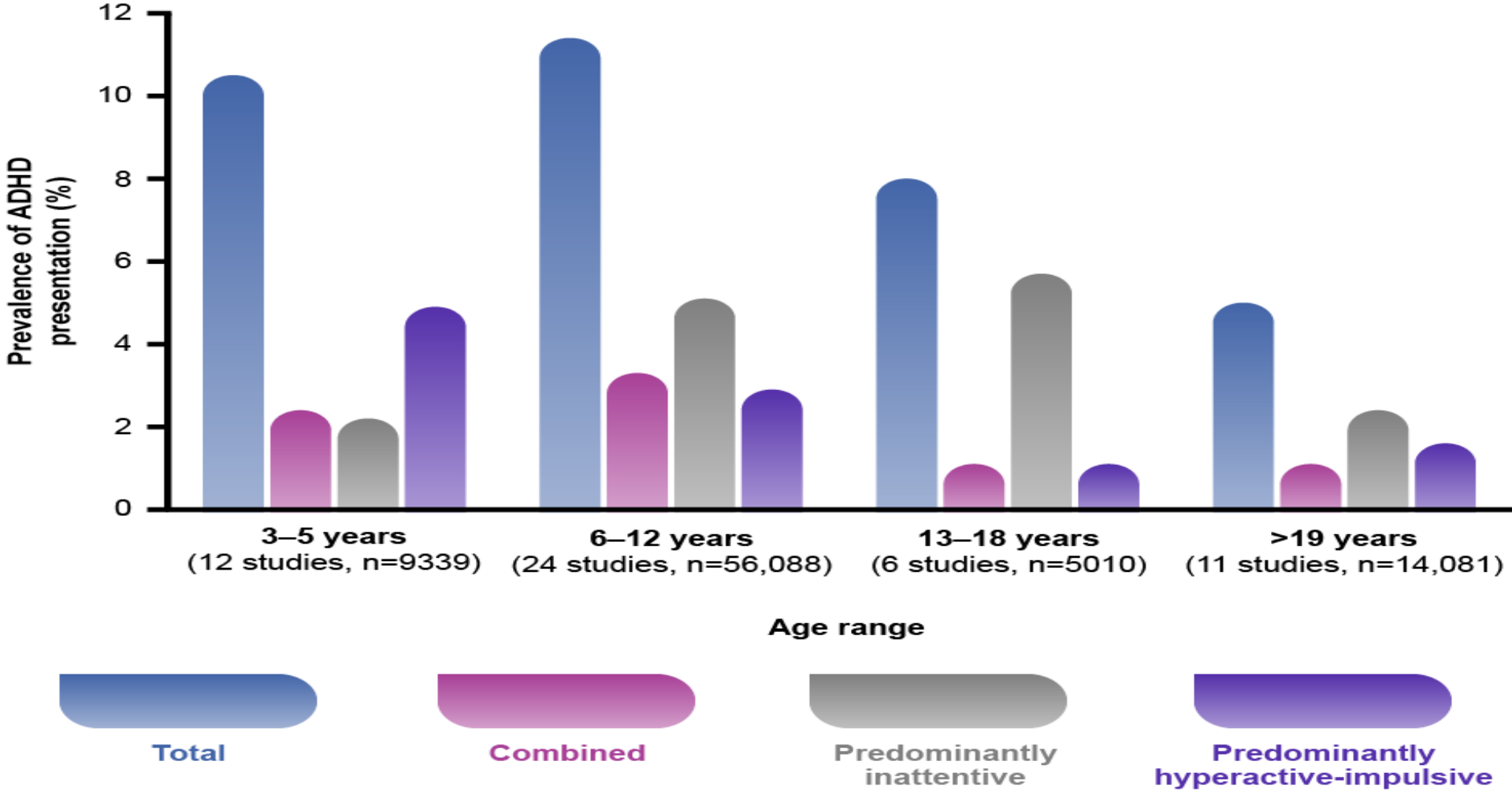
Thailand

8.1%

ในเด็ก 12 คน จะพบเด็กสมาธิสั้น 1 คน

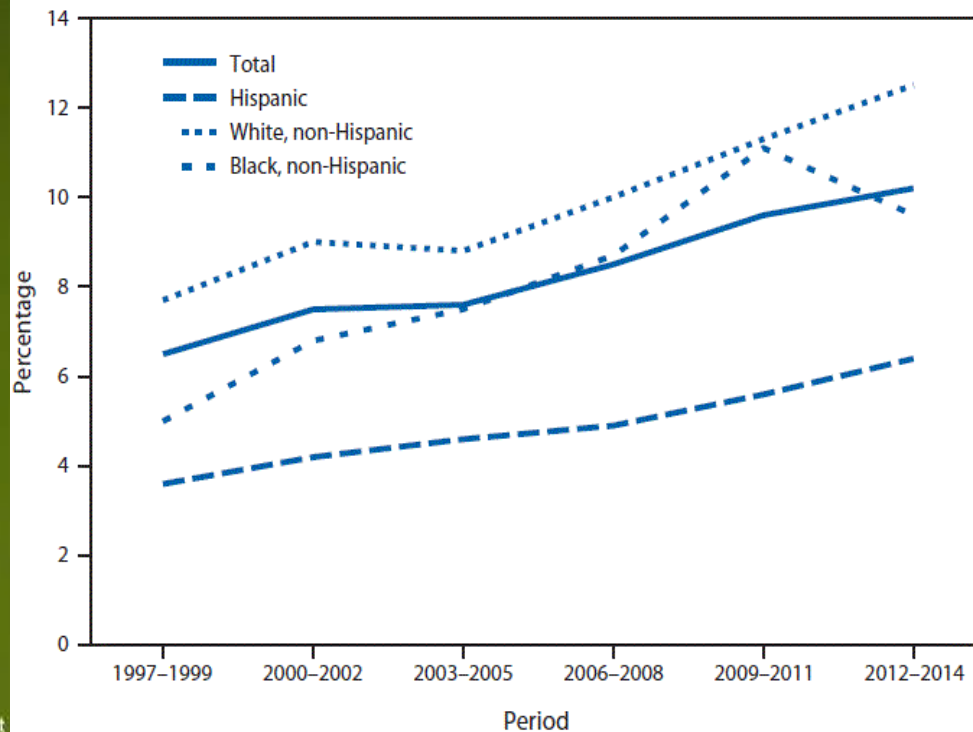

Worldwide Prevalence of ADHD in Children

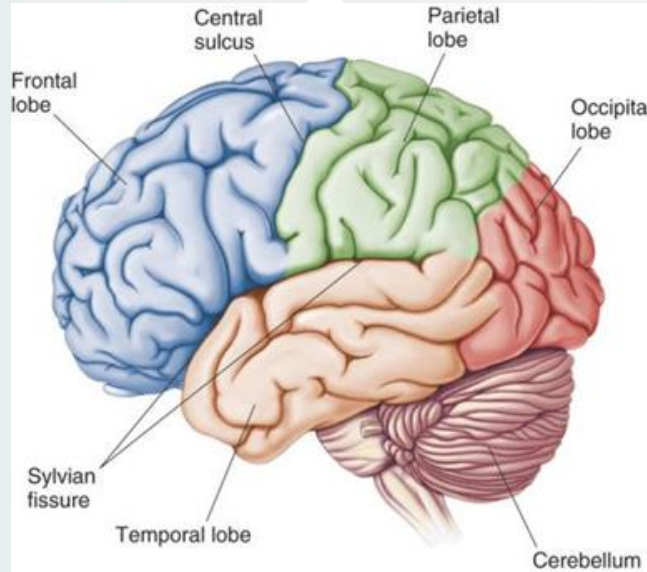
American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 4th ed, text revision. Washington, DC; American Psychiatric Association; 2000:85-93; Biederman J et al. *J Nerv Ment Dis*. 2004;192:453-454. Faraone SV et al. *World Psychiatry*. 2003;2:104-113.

โรคสมาธิสั้นเกิดจากอะไร?

สมองส่วนหน้าที่มีหน้าที่ควบคุม
เรื่องการสมาธิจดจ่อ การยับยั้ง
ชั่งใจและการเคลื่อนไหวของ
ร่างกาย ทำงานน้อยกว่าเด็ก
ปกติ

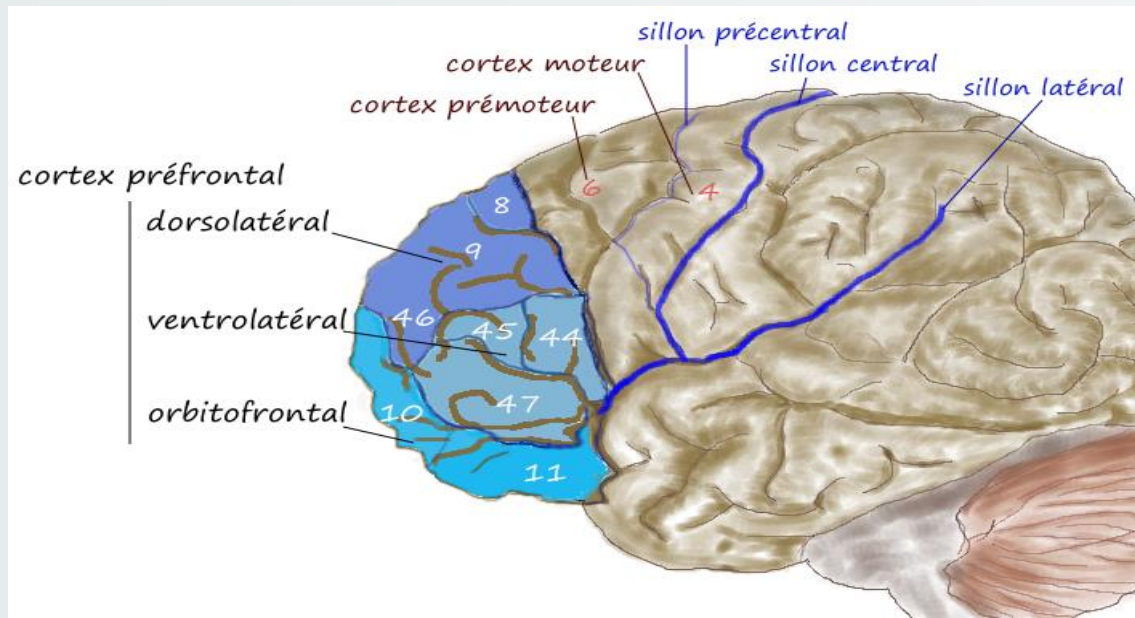
◆ Prefrontal Cortex ที่ Frontal Cortex

ความไม่สมดุลของสารเคมีใน
สมอง
Dopamine
Norepinephrine

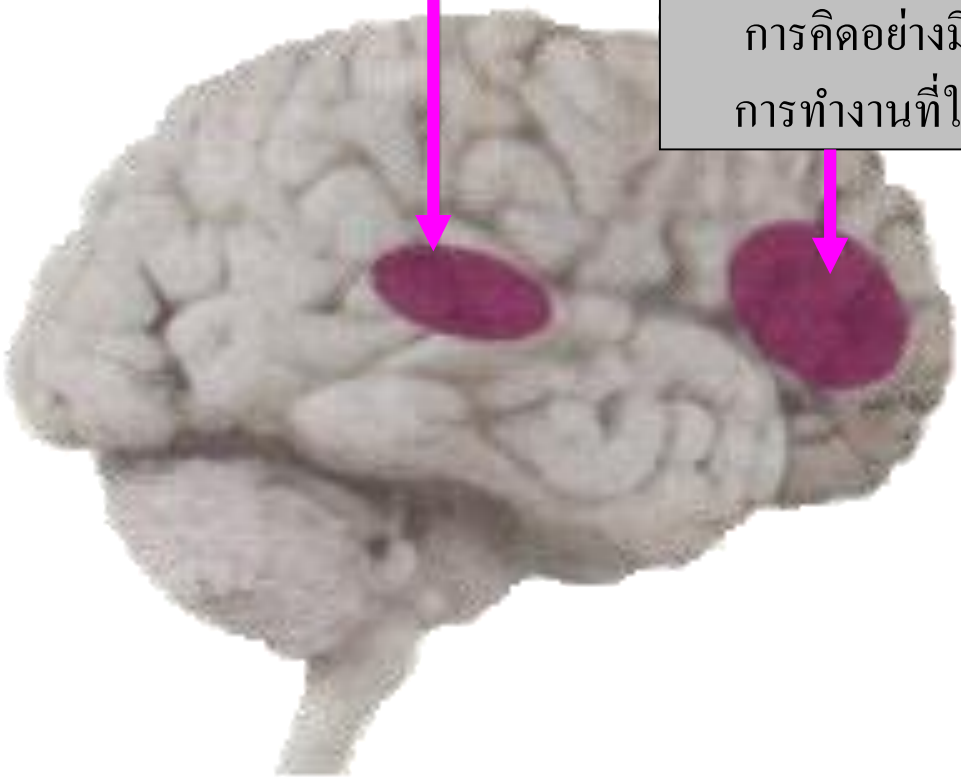

- Dorsolateral PFC ทำหน้าที่ในการเรียงลำดับ (Sequencing) การวางแผน (Planning) ความสามารถในการจดจำ (Working memory) และความยืดหยุ่นทางพุทธิปัญญา (Cognitive flexibility)
- Ventromedial PFC ควบคุมเกี่ยวกับการยับยั้งทางอารมณ์ (Emotion) และการตัดสินใจ (Decision making)
- Orbitofrontal PFC ทำหน้าที่ในการยับยั้งชั่งใจ (Inhibition) ไม่ให้ตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอก

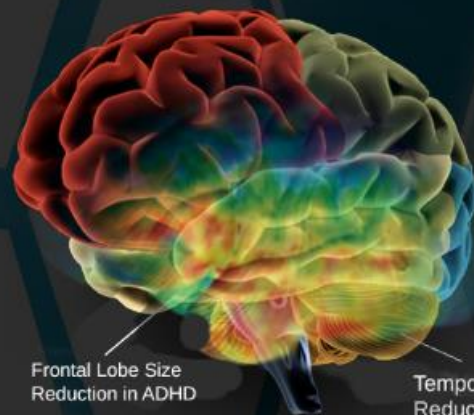
การเคลื่อนไหว ความต้องการ

การวางแผน
การควบคุมตนเอง
การคิดอย่างมีระบบ
การทำงานที่ใช้สมาธิ

ADHD

is a Developmental Delay

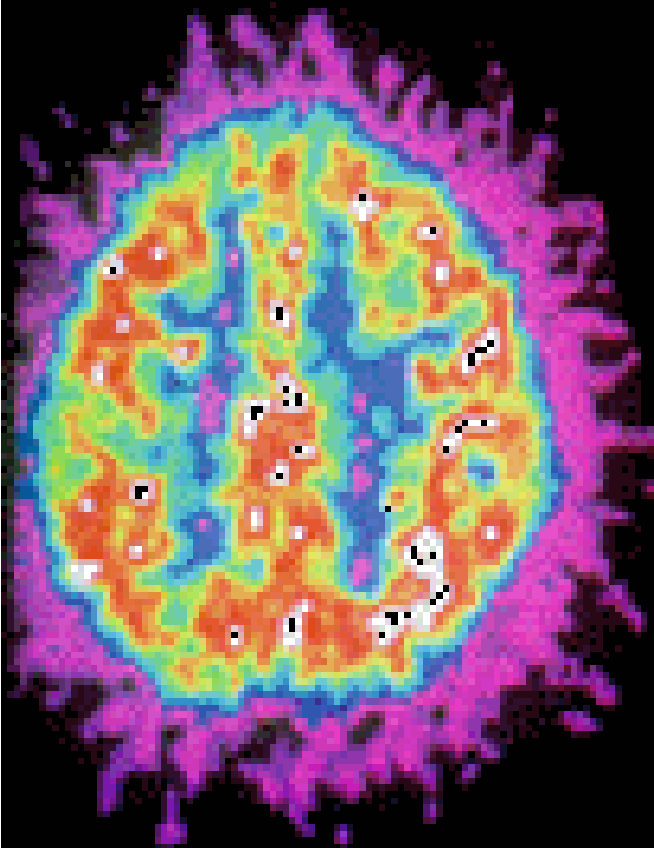

Temporal Lobe Size
Reduction in ADHD

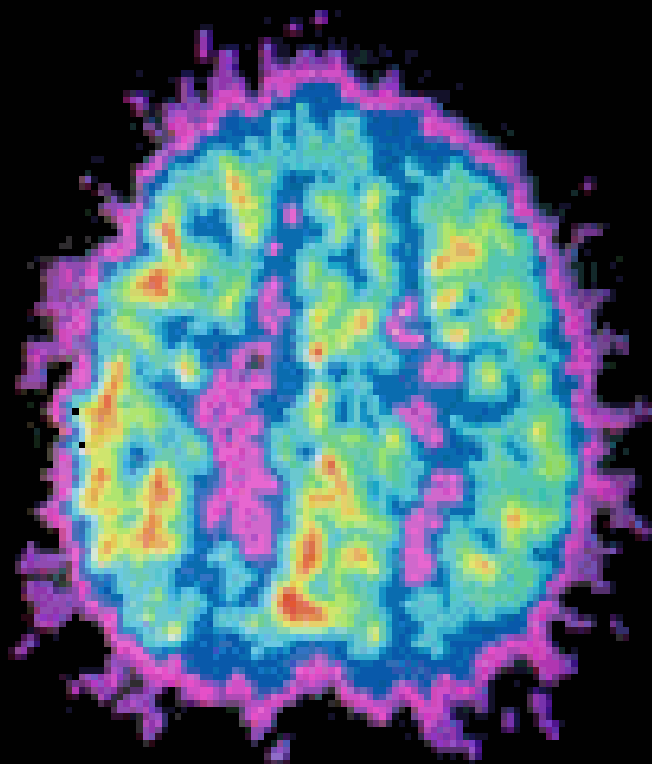
Temporal Lobe Grey
Matter increase in ADHD

NO ADHD

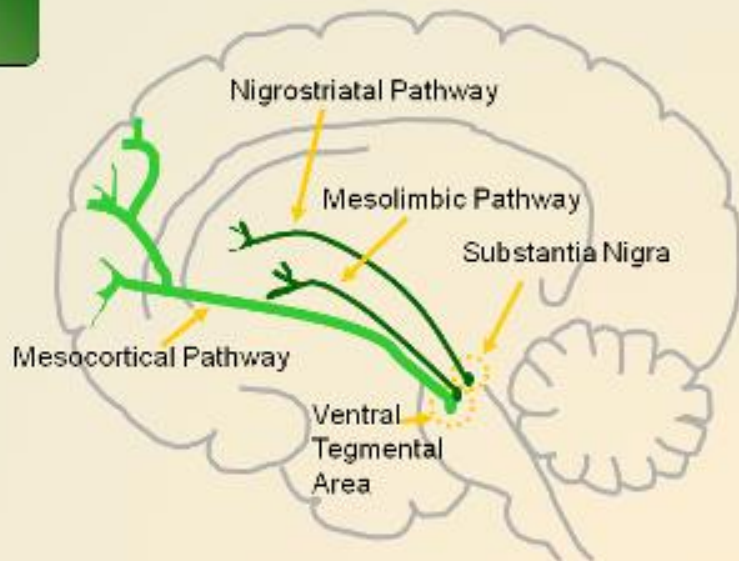
ADHD

Dopamine Neurotransmission Relative to ADHD

Dopamine

- Enhances signal
- Improves attention
  - Focus
  - On-task behavior
  - On-task cognition

ปัจจัยที่อาจเกี่ยวข้อง

ปัจจัยทางพันธุกรรม

ถ้ามีพ่อหรือแม่ 1 คนเป็นโรคสมาธิสั้น พบว่าลูกจะเป็นโรคนี้ร้อยละ 57

01

02

มารดาสูบบุหรี่หรือใช้สารเสพติดช่วงตั้งครรภ์

03

น้ำหนักแรกเกิดน้อยกว่าเกณฑ์

04

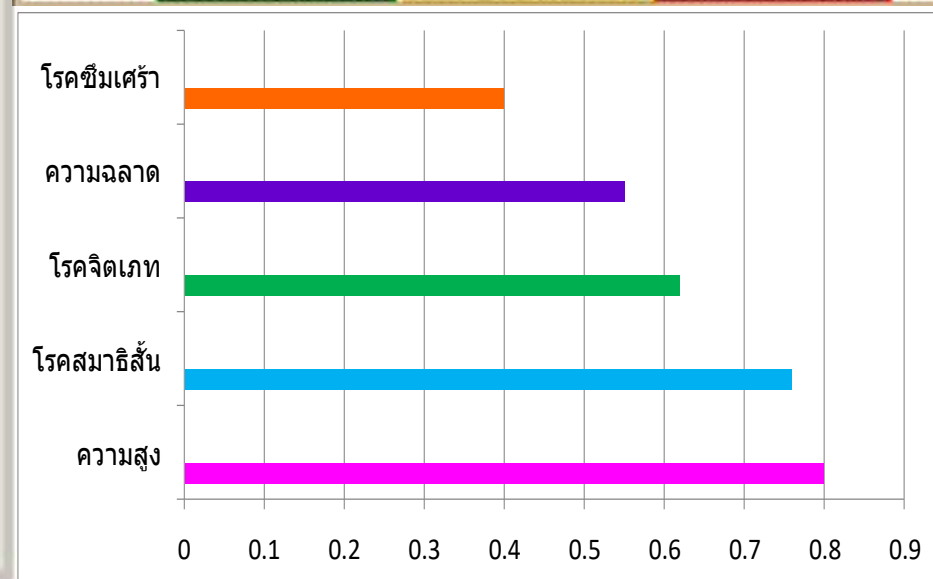
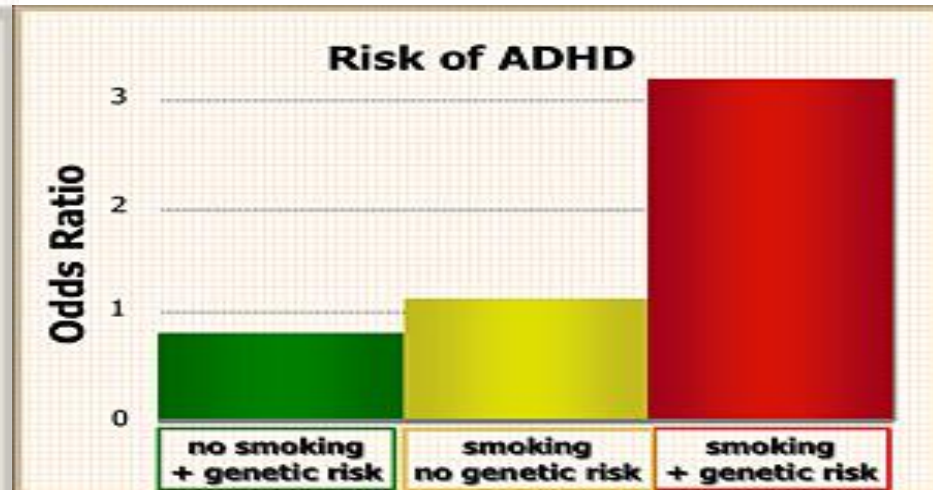
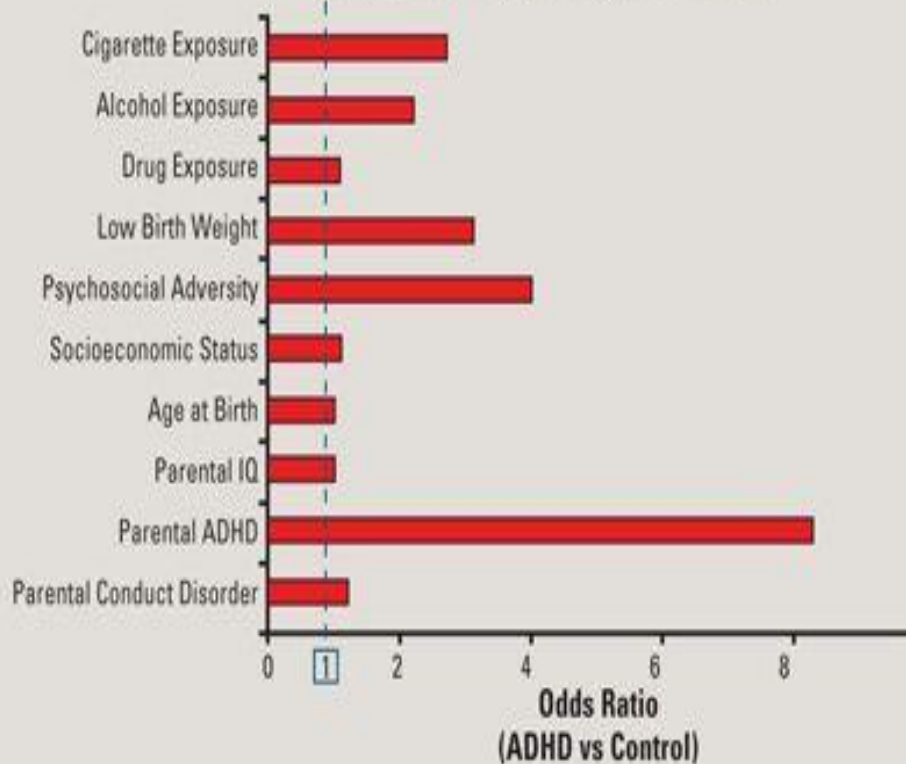
ได้รับพิษสารตะกั่ว

SLIDE 1

Pre- and Perinatal Risk Factors for ADHD

Results from Logistic Regression Model

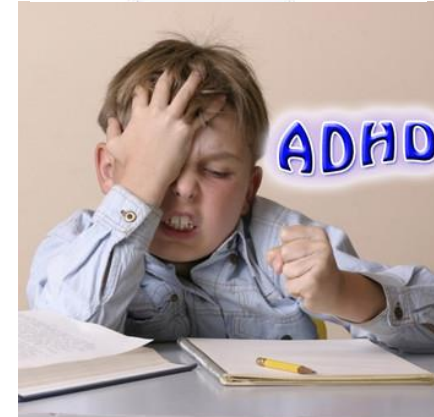

อาการของโรคสมาธิสั้น
ADHD Symptom

กลุ่มอาการขาดสมาธิ (Inattentive symptoms)

1. ไม่มีสมาธิ
2. ไม่รอบคอบ ทำงานผิดพลาด สะเพร่า
3. ขาดความตั้งใจเวลาทำงาน
4. ดูเหมือนไม่ฟังเวลาพูด
5. ทำงานไม่เสร็จ ไม่มีระเบียบ
6. วอกแวกง่าย
7. หลงลืม
8. ทำของใช้ส่วนตัวหายเป็นประจำ
9. หลีกเลียงงานที่ต้องใช้ความคิด

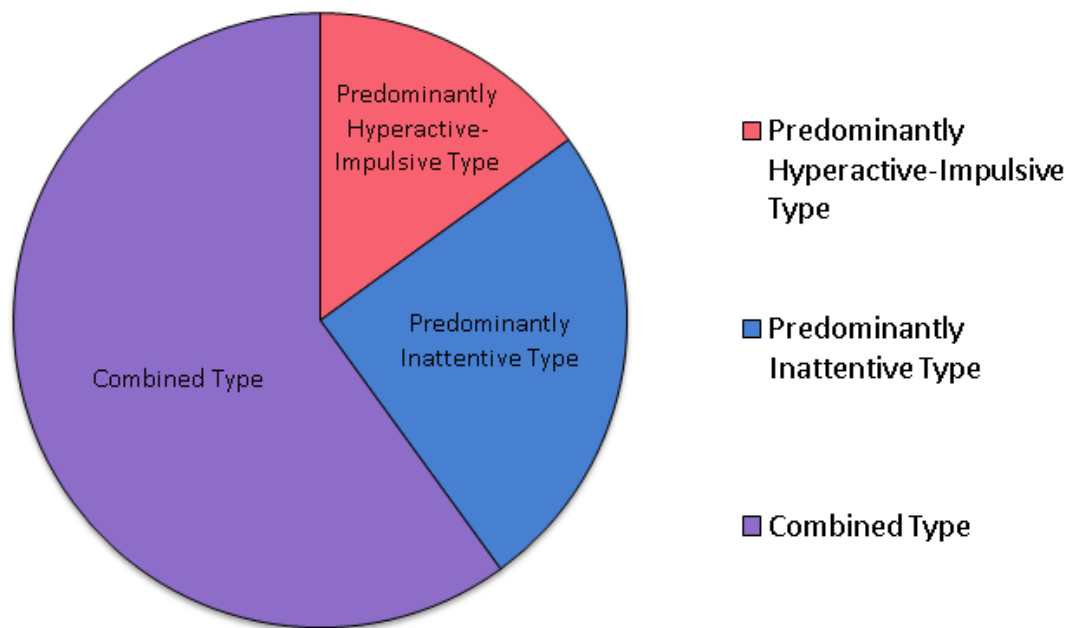

กลุ่มอาการชนอนุ้ยไม่นิ่ง หุนหันพลันแล่น

1. ยุกยิก อยู่ไม่สุข
2. ชอบลุกจากที่นั่ง
3. ร้อง, ปีนป่าย, เล่นโอดโพน
4. ไม่สามารถเล่นหรืออยู่เงียบๆได้ เล่นเสียงดัง
5. พลังงานเหลือเฟือ ชนมากตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน
6. พุดมาก พุดไม่หยุด
7. โพล่งคำตอบออกมาก่อนคำถามจบ
8. ใจร้อน รอคอยอะไรไม่ค่อยได้
9. ชอบพูดแทรกขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดอยู่

Approximate Prevalence Distribution of the Subtypes of ADHD

Comparison of ADHD Types*

	Inattentive (IA)	Hyperactive / Impulsive (HI)
Gender (M:F)	■ 1 : 1	■ 3-9 : 1
Common Co-existing Conditions	■ Anxiety ■ Depression ■ Shyness/withdrawal	■ ODD ■ CD
Special Education	■ Discrepancy: IQ & achievement (math)	■ Secondary to behavior
Peer Relations	■ Neglect	■ Rejection
Accidents	■ Less common	■ Common
Outcomes	■ Symptoms decline less than HI & CT	■ ODD-worse outcome ■ Motor symptoms may decline with time

* The Combined Type (CT) resembles both IA & HI, need 12/18 criteria

แพทย์สามารถวินิจฉัยโรคสมาธิสั้นได้โดย

รวบรวมประวัติอย่างละเอียด

รวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนและที่บ้าน

ตรวจร่างกาย ภาวะซีด สายตา การได้ยิน

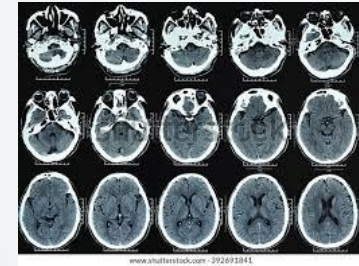

ตรวจสอบสภาพจิต

ตรวจประเมินระดับสติปัญญา

ไม่มีการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ช่วยในการวินิจฉัย

CT MRI Brain ไม่พบความผิดปกติ.

เกณฑ์การวินิจฉัย

อาการขาดสมาธิ (inattention)

1. ขาดความละเอียดรอบคอบ หรือทำงานผิดจากความสะเพร่า
2. ขาดความตั้งใจที่ต่อเนื่องในการทำงานหรือการเล่น
3. ดูเหมือนไม่ฟังเมื่อมีคนพูดด้วย
4. ไม่ทำตามคำสั่งหรืองานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จ
5. ขาดการจัดระเบียบในการทำงานหรือในกิจกรรมต่างๆ
6. มักหลีกเลี่ยงหรือไม่อยากทำงานที่ต้องตั้งใจพยายาม ของที่จำเป็นต้องใช้หยาบๆ (เช่น อุปกรณ์การเรียน)
7. วอกแวกตามสิ่งเร้าได้ง่าย
8. ขี้ลืมเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน

อาการอยู่นิ่ง-หุนหันพลันแล่น (hyperactivity-impulsivity)

1. มักยุกยิกหรือนั่งไม่นิ่ง
2. มักนั่งไม่ติดที่ เช่น ลุกจากที่นั่งในห้องเรียนหรือในที่ที่ควรนั่งอยู่กับที่
3. มักวิ่งไปมาหรือปีนป่ายมากเกินไป (หรือมีแค่อาการกระวนกระวายสำหรับผู้ที่เป็ยวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่)
4. เล่นหรือใช้เวลาว่างอย่างเจี๊ยบๆ ไม่ค่อยได้
5. มักไม่อยู่เฉยหรือแสดงออกราวกับติดเครื่องยนต์ไว้ตลอดเวลา
6. พุดมากเกินไป
7. มักพุดโพล่งตอบโดยไม่ทันฟังคำถามจนจบ
8. มักไม่ค่อยรอจนถึงคิวของตน
9. ขัดจังหวะผู้อื่น เช่น พุดแทรก หรือสอดแทรกการเล่นของผู้อื่น

การวินิจฉัย

6 ข้อ

มีอาการใน 2 กลุ่ม
อาการ
6 ข้อขึ้นไป

6 เดือน

Duration
ระยะเวลาติดต่อกัน
มากกว่า 6 เดือน.

12 ปี

ช่วงอายุที่มีอาการ
เกิดก่อนอายุ 12 ปี

2 สถานที่

มีอาการแสดง 2
สถานที่ขึ้นไป.

**Dysfunc
tion**

รบกวนชีวิตประจำวัน
รบกวนการเรียนรู้
รบกวนคนรอบข้าง.

อาการไม่ได้เกิดจากโรคจิตเวชอื่น ๆ

เด็กที่มีโรคสมาธิสั้นที่ไม่ได้รับการรักษา

ปัญหาการเรียน
เพื่อการเรียน
ใช้ศักยภาพได้ไม่เต็มที่

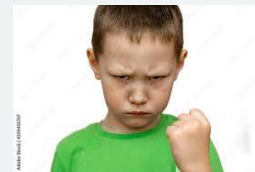
ปัญหาพฤติกรรม
แหย่ แก้งเพื่อน ไม่ทำตามกฎกติกา
ติดเกมส์ ทะเลาะวิวาท

ปัญหาอารมณ์
วิตกกังวล ไม่มั่นใจในตนเอง
มองตนเองในแง่ลบ
ระเบิดอารมณ์ ใจร้อน
เครียด ผิดหวังในตนเอง
ซึมเศร้า

เมื่อโตขึ้น วัยรุ่น-ผู้ใหญ่
ปัญหาสารเสพติด
อุบัติเหตุ
ปัญหาในที่ทำงาน ปัญหาครอบครัว

ปัญหาความสัมพันธ์กับ
คนรอบข้าง
สมาชิกครอบครัว ครู เพื่อน

การพยากรณ์โรคของโรคสมาธิสั้น

โดยทั่วไป

อาการชน อยู่ไม่นิ่ง จะลด
น้อยลงเมื่อโตขึ้น

50-70% ของเด็กสมาธิสั้น จะมี
อาการไปจนโตเป็นผู้ใหญ่.

ภาวะอื่นที่เจอร่วมด้วย

59 % Oppositional Defiant
Disorder

43 % Conduct Disorder

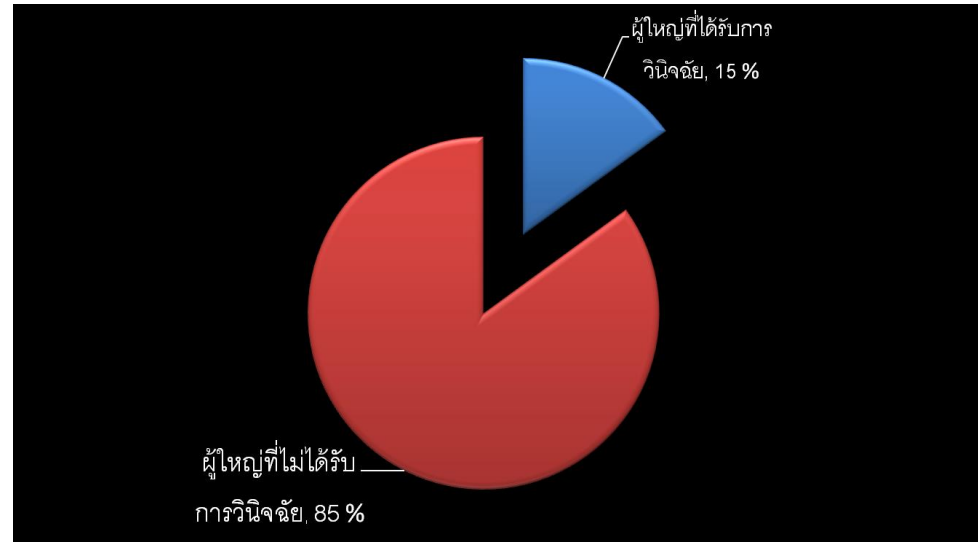
ถ้ารับการรักษา

1/3 จะมีอาการดีขึ้น

1/3 อาการคงที่

1/3 อาการแย่ลง.

ผู้ป่วยสมารถสันมีจำนวนมากที่ไม่ได้รับการวินิจฉัย

1999, analysis of a 1000 adult patients epidemiological database

การวินิจฉัยแยกโรค

ชนตามพัฒนาการปกติ

- พฤติกรรมชนปกติตามวัย
- ปัญหาการเลี้ยงดู เช่น ถูกตามใจ ขาดการฝึกระเบียบวินัย

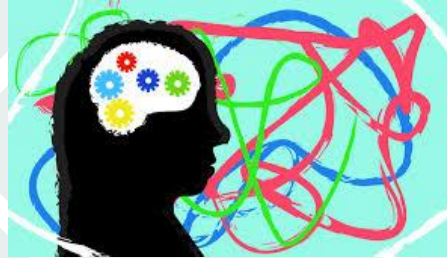
ภาวะทางกายที่มีผลต่อสมาธิ

ภาวะซีด ชัก

พัฒนาการล่าช้า

- ภาวะสติปัญญาบกพร่อง มีพัฒนาการช้าทุกด้านแต่อาจมีอาการสมาธิสั้นร่วมด้วยได้

- โรคออทิซึม จะพบพัฒนาการช้าทางด้านภาษาและสังคม

ภาวะทางจิตเวชเด็ก

ภาวะซึมเศร้า

วิตกกังวล

แอลดี (Learning Disorder)

การดูแลรักษา

การรักษาที่ได้ผลดีที่สุด คือ **การ**
ผสมผสานหลาย ๆ วิธีเข้าด้วยกัน

การอยู่กับเด็กสมาธิสั้น

เข้าใจธรรมชาติของเด็ก

ไม่ได้แกล้ง

ไม่ใช่นิสัยเสีย

ไม่ใช่ดื้อ หรือ ไม่อดทน

ไม่ใช่สอนไม่จำ

ไม่ใช่ไม่รับผิดชอบ

ปรับการเลี้ยงดูที่บ้าน

-หลีกเลี่ยงการตำหนิ เพิ่มการชื่นชม

-ช่วยเด็กคิดวิธีแก้จุดอ่อน เช่น ขี้ลืม

-ช่วยให้ใช้พลังงาน

❖ กีฬา

❖ ดนตรี

-ช่วยงานผู้ใหญ่

-จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม

-แบ่งช่วงเวลาทำงานให้สั้น

การรักษาทางเลือก (Alternative Treatments)

กีฬา การละเล่น ดนตรี ศิลปะ

กิจกรรมบำบัด (Occupational Therapy), Sensory Integration

(SI) Training

การฝึกสติ นิ่งสมาธิ

Neurofeedback (EEG, HEG Biofeedback)

Hyperbaric chamber

Horse therapy

Medication

Stimulant

ออกฤทธิ์ระยะสั้น : Methylphenidate

(*Ritalin*®, *Rubifen*®)

ออกฤทธิ์ระยะกลาง : *Ritalin LA*®

ออกฤทธิ์ระยะยาว : *Concerta*®

Non stimulant

Atomoxetine

Strattera®

ยากลุ่ม Stimulant

Methylphenidate Short acting

- ออกฤทธิ์สั้น
- รู้จักกันในชื่อการค้าว่า **Ritalin®**
- ออกฤทธิ์ประมาณ 3-5 ชั่วโมง
- รับประทาน 2-3 ครั้งต่อวัน
- ไม่ควรกินยาหลัง 4 โมงเย็นเพราะจะทำให้นอนไม่หลับ

Methylphenidate intermediate acting

- ออกฤทธิ์ระยะกลาง
- **Ritalin LA®**
- 6-8 ชั่วโมง
- รับประทาน 2-3 ครั้งต่อวัน

Methylphenidate Long acting

Concerta®

Methylphenidate Sandoz®

- รับประทานเพียงวันละ 1 ครั้งในตอนเช้า
- ต้องกลืนยาทั้งเม็ด ห้ามหัก บด หรือ เคี้ยวเม็ดยา

Stimulant

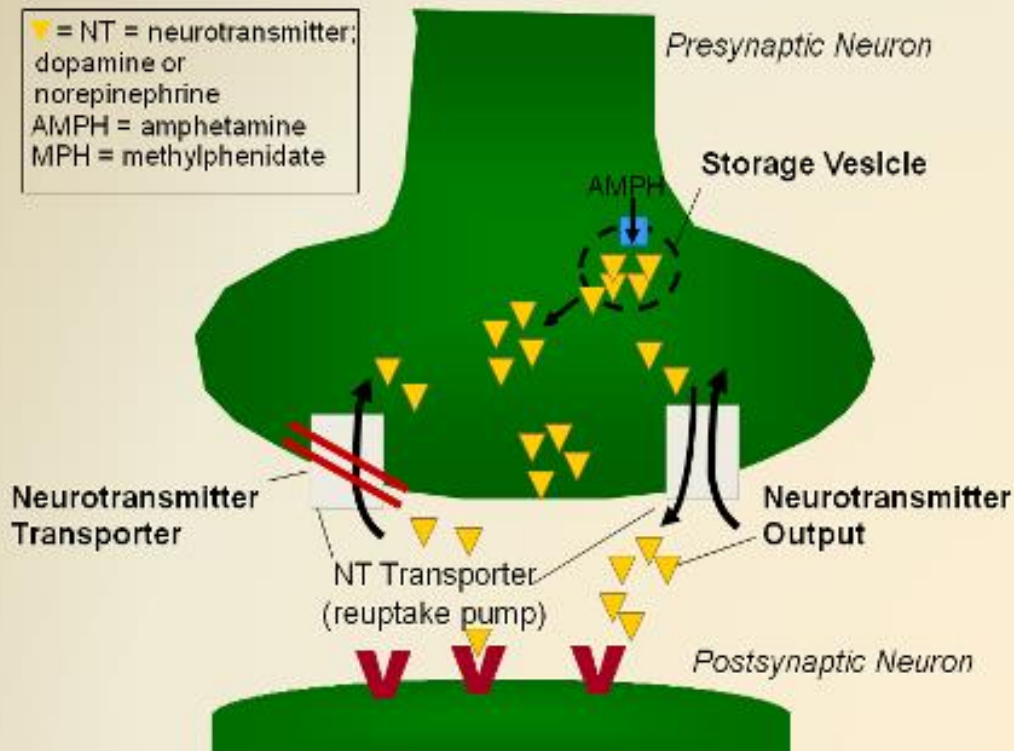

ผลข้างเคียง

เบื่ออาหาร
ปวดศีรษะ
นอนไม่หลับ
หงุดหงิด วิตกกังวล
น้อยใจง่าย

Stimulants' Proposed Mechanism of Action

ข้อควรทราบเมื่อรับประทานยา Ritalin

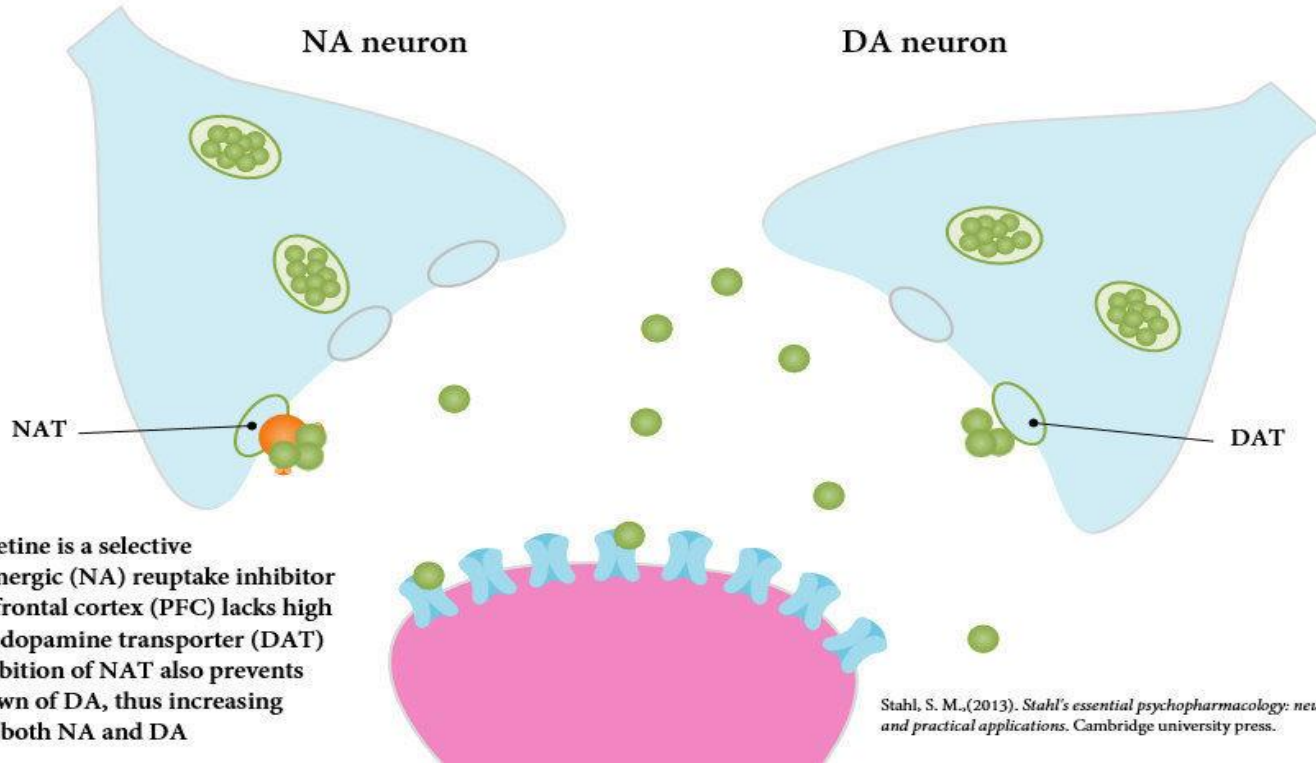

- ❖ อาการข้างเคียงที่พบบ่อยได้แก่ หัวใจเต้นเร็ว ปวดศีรษะ เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ วิดกกังวล น้ำหนักลด ปวดท้อง
  - ❖ ถ้าลืมรับประทานยาในมือใดไม่ต้องรับประทานชดเชย
  - ❖ ติดตามความสูงและน้ำหนักเป็นระยะระยะ
  - ❖ จากการศึกษาพบว่ายาที่ใช้ในการรักษาสมาธิสั้น ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความสูงสุดท้ายตอนเป็นผู้ใหญ่ กล่าวคือไม่ได้ทำให้เตี้ยกว่าปกติ
-

Atomoxetine®

- ออกฤทธิ์เพิ่ม ระดับ noradrenaline ที่บริเวณ prefrontal cortex ซึ่ง มีผลช่วยให้ executive functionของสมองดีขึ้น
- เลือกใช้ยานี้ เมื่อผู้ป่วยไม่ตอบสนองหรือไม่สามารถทนผลข้างเคียง ที่เกิดจากการรักษา ด้วย CNS stimulant หรือในผู้ป่วยที่มีอาการ tic ที่รุนแรง
- อาการเบื่ออาหารได้น้อยกว่า ในขณะที่อาการปวดท้อง อาเจียน และง่วงนอนได้ บ่อยกว่า

MOLECULAR ACTION OF ATOMOXETINE

- Atomoxetine is a selective noradrenergic (NA) reuptake inhibitor
- The Prefrontal cortex (PFC) lacks high levels of dopamine transporter (DAT) and inhibition of NAT also prevents breakdown of DA, thus increasing levels of both NA and DA

ผลข้างเคียงของ Atomoxetine

เบื่ออาหาร คลื่นไส้

อาเจียน

ปัญหาการนอนหลับ

	กลุ่ม	ขนาด	ระยะเวลาในการออกฤทธิ์	รับประทานวันละ
Ritalin®	Stimulant	10 mg	3-4	2-3
Concerta®	Stimulant	27,36,54	12	1
Ritalin LA®	Stimulant	20	8	1
Atomoxetine®	Non Stimulant	10,18,25,40,60	12	1-2

การรักษาด้วยยา

การรักษาด้วยยาควรเป็นการตัดสินใจร่วมกันของแพทย์ ผู้ปกครองและเด็ก
สมาชิสนั้

ควรอธิบายให้เด็กเข้าใจถึงความสำคัญของยา และมีทัศนคติที่ดีในการ
รับประทานยา

การหยุดยาควรทำเมื่อมีข้อบ่งชี้ว่ายาไม่มีความจำเป็นแล้ว

Thank you

